

УДК [342.951:351.73](477)

Ховпун О.С.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
 завідувач кафедри кримінального права,
 процесу та криміналістики
 Академії праці, соціальних відносин і туризму
 orcid.org/0000-0002-5753-966X
 khovpun3322@gmail.com*

ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР У СФЕРІ ФАРМАЦІЇ

Автор статті на основі проаналізованих наукових праць та нормативно-правових актів сформулював власне визначення поняття "адміністративна процедура у галузі фармації" та визначив її особливості.

Було заявлено, що фармація є важливою і досить широкою сферою соціально-економічного життя, охоплює різні суспільні відносини, і тому в галузі фармації проводяться різні види адміністративних процедур, які пропонують класифікувати за багатьма критеріями.

Розглянуті та проаналізовані такі фармакологічні процедури: реєстрація (реєстрація лікарського засобу), дозволи (дозвіл на ввезення (експорт) наркотичних речовин), ліцензування (ліцензування роздрібної та оптової торгівлі лікарськими засобами), контроль та нагляд (якість контроль за лікарськими засобами, фармаконагляду), експертизи (підготовка ліцензованих інтегрованих іспитів «Крок» студентами спеціальності «Фармація, промислова фармація» та інтерни), експерт (проведення експертизи лікарських засобів), акредитація (добровільна акредитація аптечних закладів), про розгляд звернень громадян (розгляд звернень громадян до Державної медичної служби та суб'єктів фармацевтичної діяльності), притягнення до адміністративної відповідальності у сфері фармації (за продаж лікарських засобів без рецепта у випадках заборонено законом тощо).

Адміністративні процедури у фармації за характером ініціації поділяються на заяви, ініційовані заявою фармацевтичної організації або на прохання фізичної особи, а також процедури втручання, ініційовані адміністративним органом.

Ключові слова: фармація, адміністративні процедури, класифікація адміністративних процедур, ознаки адміністративних процедур у фармації, види адміністративних процедур у фармації.

Khovpun O. CONCEPTS, FEATURES AND CLASSIFICATION OF ADMINISTRATIVE PROCEDURES IN PHARMACIA

The author of the article on the basis of the analyzed scientific works and regulatory acts has formulated own definition of the concept of "administrative procedure in the field of pharmacia" and has determined its features.

It has been stated that pharmacia is an important and quite broad sphere of socio-economic life, covers various social relations, and therefore various types of administrative procedures are carried out in the field of pharmacia, which are offered to be classified by many criteria.

The following pharmacological procedures have been considered and analyzed: registration (registration of a medicinal product), permits (permission for import (export) of narcotic substances), licensing (licensing of retail and wholesale trade of medicinal products), control and supervisory (quality control over medicinal products, pharmacovigilance), examinations (preparation of licensed integrated examinations "Krok" by the students of specialty "Pharmacia, industrial pharmacia" and interns), expert (conducting expert examination of medicinal products), accreditation (voluntary accreditation of pharmacy establishments), on the consideration of citizens' appeals (consideration of citizens' appeals to the State Medical Service and subjects of pharmaceutical activity), bringing to administrative liability in the field of pharmacia (for the sale of medicinal products over-the-counter in cases prohibited by law, etc.).

Administrative procedures in pharmacia by the nature of initiation are divided into statements initiated by the statement of the pharmaceutical entity or at the request of an individual, as well as intervention procedures initiated by the administrative agency.

Key words: pharmacia, administrative procedures, classification of administrative procedures, features of administrative procedures in pharmacia, types of administrative procedures in pharmacia.

Постановка проблеми. Виконання функцій державного управління у будь-якій сфері суспільно-економічного життя обов'язково пов'язане з певними адміністративними процедурами. Адже відповідно до порядку, регламентованого адміністративно-правовими нормами мають реалізовуватися права, свободи та законні інтереси громадян, а також органи публічної влади мають виконувати свої контрольні, наглядові, реєстраційні та інші функції. На сьогоднішні комплексні теоретичні дослідження адміністративних процедур у сфері фармації, на жаль, залишаються поза увагою науки адміністративного права. Утім це питання має бути піддана глибокому науковому аналізу та осмисленню, з метою удосконалення правового регулювання фармації як

важливій сфері соціально-економічного буття нашого суспільства та одного з основних чинників громадського здоров'я нації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В сучасній адміністративно-правовій науці не склалося єдиного підходу до класифікації адміністративних процедур, що здійснюються органами публічної влади. Кожен з учених пропонує власні критерії класифікаційного поділу адміністративних процедур, які тією чи іншою мірою відображають зміст правовідносин у конкретній сфері життєдіяльності, тому мають право на самостійне існування [1, с. 143].

Теоретичне обґрунтування адміністративних процедур міститься у працях В. Б. Авер'янова, Ю. П. Битяка, В. В. Галуцька, Р. В. Ігоніна, В. К. Колпакова, О. Ф. Скакун та інших вітчизняних науковців.

Вирішенню проблем адміністративних процедур у різних сферах суспільного життя присвячено праці В.І. Теремецького, який, розглядаючи адміністративні процедури у податковій сфері, зробив висновок, що «податкові процедури у певному сенсі є адміністративними, мають управлінський (адміністративно-правовий) та економічний характер відносин» [2, с. 312], адже вони «супроводжують або регулюють відносини, що виникають між державою та іншими суб'єктами податкового права щодо руху коштів...» [3, с. 98]; О.Є. Волкова, який визначив систему адміністративних процедур у сфері використання й охорони лісового фонду України та окреслив основні шляхи їх удосконалення [4, с. 5] тощо.

Окремі аспекти адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я були предметом досліджень таких учених, як С.В. Книш, котрий розглядаючи адміністративні процедури у сфері охорони здоров'я, поряд із загальними рисами характерними для всіх адміністративних процедур, виокремив їх власну специфіку, яка, на думку вченого, відображається в об'єктах, суб'єктах та змісті цих процедур [5, с. 51]; Б.А. Логвиненко, який шляхами удосконалення порядку надання адміністративних послуг у межах публічного адміністрування сферою охорони здоров'я громадян вважає оптимізацію процедури надання адміністративних послуг у медичній сфері та інтенсифікацію переведення частини з них в електронну форму [6, с. 5]; Т. Ю. Клочко, яка дослідила процедури патентування лікарських засобів, отримання дозволу на використання винаходу (корисної моделі) та конфіденційності інформації, яку містять відомості, подані у зв'язку з процедурою реєстрації, патентування винаходу чи корисної моделі [7, с. 17] та ін.

Однак відсутність комплексних досліджень з теоретичних проблем адміністративних процедур у сфері фармації спонукає до проведення наукових розробок саме з цього питання.

Мета статті – проаналізувати праці вчених з проблем правового регулювання адміністративних процедур та нормативно-правові акти, що регулюють фармацевтичні правовідносини, дати власне визначення поняття «адміністративна процедура у сфері фармації», а також визначити ознаки та запропонувати класифікацію адміністративних процедур у сфері фармації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як справедливо відмічає В.І. Теремецький, «процедура виступає нічим іншим як інструментарієм, що покликаний сприяти суб'єктам відповідних правовідносин у здійсненні їх власних завдань і мети, через встановлення найбільш доцільного та ефективного порядку (послідовності) реалізації цими суб'єктами своїх прав, виконання обов'язків і повноважень в певній сфері суспільного життя» [8, с. 96–97].

У науці адміністративного права існує розгалужена система класифікації адміністративних процедур, які можна застосувати й до процедур у сфері фармації. До того ж нормативно-правові акти, що регулюють фармацевтичну діяльність, містять значну кількість адміністративних процедур. Так, фармації притаманний ряд реєстраційних процедур. До них можна віднести реєстрацію інтелектуальних прав на винаходи або корисні моделі – фармацевтичні препарати, які будуть основою лікарського засобу. Крім того, реєстрації у МОЗ України підлягають лікарські засоби, що дає їм право бути реалізованими на території України. Ці адміністративні процедури регулюються Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [9], наказом МОН України (далі – МОН України) від 22.01.2001 № 22 «Про затвердження Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель» [10], наказом МОН від 12.04.2001 № 291 «Про затвердження Положення про Державний реєстр патентів України на винаходи» [11], наказом МОН України від 15.03.2002 № 197 «Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель» [12], наказом МОН України від 13.05.2002 № 298 «Про затвердження Інструкції про порядок продовження строку дії патенту на винахід, об'єктом якого є засіб, використання якого потребує дозволу компетентного органу» [13] тощо. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України здійснює державну реєстрацію об'єктів права інтелектуальної власності, проводить реєстрацію договорів про передачу прав на об'єкти права інтелектуальної власності, що охороняються на території України, ліцензійних договорів. Однак державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент) забезпечує (а де-факто здійснює) державну реєстрацію та видачу охоронних документів на об'єкти інтелектуальної власності [14]. Державна реєстрація лікарських засобів здійснюється МОЗ України відповідно до Закону України «Про лікарські засоби» [15], постанови Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) від 26.05.2005 № 376 «Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації) лікарських засобів і розмірів збору за їх державну реєстрацію (перереєстрацію)» [16]. Як державна реєстрація прав інтелектуальної власності, так і державна реєстрація лікарських засобів є заявними адміністративними процедурами, оскільки проводяться за заявами заінтересованих осіб.

Також важливими адміністративними процедурами у фармації є інспекційні або контролюючі-наглядові

процедури. До таких процедур, наприклад, належить перевірка Державною службою України з лікарських засобів та контролю за наркотиками (далі – Держлікслужбою) якості лікарських засобів, що їх реалізують суб'єкти господарювання, які здійснюють фармацевтичну діяльність. Перевірка якості лікарських засобів здійснюється відповідно до Закону України «Про лікарські засоби» [15], Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [17], постанови КМУ від 03.02.2010 № 260 «Деякі питання державного контролю якості лікарських засобів» [18] та інших нормативно-правових актів. Крім того, до таких процедур належить і фармаконагляд – контроль за побічними реакціями лікарських засобів, що реалізовується ДП «Державний експертний центр МОЗ України». Фармаконагляд здійснюється відповідно до Закону України «Про лікарські засоби» [15], наказу Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ України) від 27.12.2006 № 898 «Про затвердження Порядку здійснення фармаконагляду» [19] та інших нормативно-правових актів. Зазначені адміністративні процедури можуть бути як заявними, так і втручальними, тобто проводяться як за ініціативою контролюючих органів, так і заявами суб'єктів господарювання, а також за заявами фізичних осіб.

Не менш важливими для фармації є ліцензійні процедури, які здійснюються відповідно до Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [20], постанови КМУ від 30.11.2016 № 929 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів)» [21]. Визначені цією постановою види ліцензій видаються Держлікслужбою.

Особливе значення у фармації мають екзаменаційні процедури, які передбачають особливості у вигляді складання ліцензійних інтегрованих іспитів «Крок 1. Фармація», «Крок 2. Фармація» та «Крок 3. Фармація», що складають усі особи, які проходять фахову підготовку за спеціальністю «Фармація, промислова фармація» у закладах вищої освіти. Адміністративні екзаменаційні процедури у фармації регулюються Законом України «Про освіту» [22], Законом України «Про вищу освіту» [23], постановою КМУ від 28.03.2018 № 334 «Про затвердження Порядку здійснення єдиного державного кваліфікаційного іспиту для здобувачів ступеня вищої освіти магістр за спеціальностями галузі знань «22 Охорона здоров'я» [24], наказом МОЗ України від 19.02.2019 № 419 «Про затвердження Порядку, умов та строків розроблення і проведення єдиного державного кваліфікаційного іспиту та критеріїв оцінювання результатів» [25], наказом МОЗ України від 14.08.1998 № 251 «Про затвердження Положення про систему ліцензійних інтегрованих іспитів фахівців з вищою освітою напрямів "Медицина" і "Фармація"» [26], наказом МОЗ України від 15.01.1999 № 7 «Про заходи щодо виконання наказу МОЗ України від 14.08.1998 № 251 «Про затвердження Положення про систему ліцензійних інтегрованих іспитів фахівців з вищою освітою напрямів "Медицина" і "Фармація"» [27] та іншими актами чинного законодавства. Українська система ліцензійних іспитів, яка діє в процесі підготовки фармацевтичних працівників є унікальною в Європі, у сусідніх державах, наприклад, такої системи немає. З 2019 року іспити «Крок» стали обов'язковими для складання студентами заочної форми навчання спеціальності «Фармація, промислова фармація», які раніше ніколи подібних іспитів не складали. Вказані факти можна оцінювати порізно, однак об'єктивно наявність цих іспитів сприяє відтоку з українських закладів вищої освіти, що готують фармацевтичних кадрів, значної кількості студентів, у тому числі іноземних.

Акредитаційні процедури також мають місце у фармації, адже Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [28] та постановою КМУ від 15.07.1997 № 765 «Про затвердження Порядку акредитації закладу охорони здоров'я» передбачено акредитацію аптечних закладів [29]. Згідно з ч. 6 ст. 16 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» акредитація аптечних закладів може здійснюватися на добровільних засадах за відповідною заявою аптечного закладу [28]. Відповідно до постанови КМУ № 765 акредитація закладу охорони здоров'я – це офіційне визнання наявності у закладі охорони здоров'я умов для якісного, своєчасного, певного рівня медичного обслуговування населення, дотримання ним стандартів у сфері охорони здоров'я, відповідності медичних (фармацевтичних) працівників єдиним кваліфікаційним вимогам [29]. Жодні негативні наслідки для суб'єкта аптечної діяльності в разі не проходження ним процедури акредитації відсутні. Тому акредитаційна адміністративна процедура у фармації носить іміджевий характер, формує позитивну ділову репутацію певного аптечного закладу. Акредитацію аптечних закладів можна порівняти із зірковою оцінкою рівня діяльності готелів, вона виражає якість наданих фармацевтичних послуг споживачу. Акредитаційний сертифікат, виданий аптечному закладу, якраз і є таким знаком якості. Хочемо також зазначити, що процедури акредитації та ліцензування не є тотожними адміністративними процедурами, адже акредитаційній перевірці підлягає значно більша кількість показників, ніж при ліцензуванні.

Дозвільні процедури також характерні для фармацевтичного сектору охорони здоров'я. Правове регулювання адміністративних дозвільних процедур здійснюється низкою нормативно-правових актів, серед яких одними з основних є Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» [30] та Закон України «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» [31]. Детально проаналізувавши Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності, констатуємо, що безпосередньо дотичними до власне фармацевтичних відносин є такі дозвільні документи: дозвіл на право ввезення (вивезення) чи на право транзиту наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів наркотичних засобів і психотропних речовин; дозвіл на проведення наукових експериментів над тваринами; дозвіл на спеціальне використання природних рослинних ресурсів (коли йдеться про використання природних рослинних ресурсів для виробництва лікарських засобів). Серед документів дозвільного характеру є загальні

документи, які стосуються не лише суб'єктів фармацевтичної діяльності, а є необхідними для нормального провадження господарської діяльності будь-яких господарюючих суб'єктів. До таких документів, зокрема, належить висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи діючих об'єктів, у тому числі військового та оборонного призначення, який передбачено Законом України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» [32].

Актуальними для фармації є також і атестаційні процедури. Так, відповідно до Положення про Держлікслужбу, вищезазначена служба, зокрема, проводить галузеву атестацію лабораторій із здійснення контролю якості лікарських засобів та проводить атестацію провізорів і фармацевтів. Атестація провізорів та фармацевтів проводиться, зокрема, відповідно до наказу МОЗ України від 12.12.2006 № 818 «Про вдосконалення атестації провізорів та фармацевтів». Атестація провізорів та фармацевтів поділяється на такі види атестації: атестація на визначення рівня знань та практичних навиків з присвоєнням (підтвердженням) фаху «провізор-спеціаліст»; атестація на присвоєння кваліфікаційної категорії; атестація на підтвердження кваліфікаційної категорії [33].

На нашу думку, процедура притягнення до адміністративної відповідальності є також одним із видів адміністративних процедур, які властиві, у тому числі і фармації. Так, відповідно до вищезазначеного положення Держлікслужба складає протоколи про адміністративні правопорушення та розглядає справи про адміністративні правопорушення у передбачених законом випадках [34].

Адміністративні процедури із розгляду звернень громадян також присутні у фармації. Зокрема, законодавством передбачено організацію розгляду звернень громадян з питань, пов'язаних з діяльністю Держлікслужби, її територіальних органів, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери її управління [34].

Крім того, у фармації здійснюються також і експертні адміністративні процедури. Так, відповідно до положення про МОЗ України, це міністерство, окрім іншого, затверджує порядки організації та проведення експертизи, а також узгодження нормативно-технічної документації з виробництва лікарських засобів та проведення клінічних випробувань лікарських засобів і експертизи матеріалів клінічних випробувань лікарських засобів [35].

Специфічною для фармації процедурою є процедура реімбурсації лікарських засобів. Реімбурсація – механізм повного або часткового відшкодування суб'єктам господарювання, які здійснюють діяльність з роздрібною торгівлю лікарськими засобами, вартості лікарських засобів, що були відпущені пацієнту на підставі рецепта, за рахунок коштів Державного бюджету України [36].

На нашу думку, сама процедура реімбурсації включає певний порядок дій суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність з роздрібною торгівлю лікарськими засобами та Національної служби здоров'я України, визначених законодавством, спрямованих на укладення договору про реімбурсацію та отримання повного або часткового відшкодування вартості лікарських засобів за рахунок коштів Державного бюджету України. Зокрема така процедура передбачає реєстрацію зазначеного суб'єкта фармацевтичної діяльності у електронній системі охорони здоров'я, сформувати та подати заяву у вищевказаній електронній системі. Уповноважена особа НСЗУ в 10 денний строк з дня подання відповідної заяви формує в електронній системі договір про реімбурсацію, який підписується обома сторонами за допомогою накладення кваліфікованого електронного підпису. Вищевказана процедура регламентована постановою КМУ від 27.02.2019 № 135 «Деякі питання реімбурсації лікарських засобів» [37] та постановою КМУ від 27.02.2019 № 136 «Деякі питання щодо договорів про реімбурсацію» [38].

Висновки. Виходячи з викладеного, адміністративною процедурою у сфері фармації можна визначити встановлений законодавством порядок вирішення органами державної влади та місцевого самоврядування, а також уповноваженими ними суб'єктами адміністративних справ, що стосуються питань створення, виробництва, контролю якості, державної реєстрації, реалізації, ввезення на територію та вивезення з території України лікарських засобів, наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів, а також питань фармацевтичної освіти, результатом якого є видання адміністративного акта або укладення адміністративного договору.

Основними ознаками адміністративних процедур у сфері фармації є такі:

1) ключовими державними органами, що здійснюють більшість адміністративних процедур у сфері фармації є МОЗ України і Держлікслужба;

2) до суб'єктів, що здійснюють адміністративні процедури у сфері фармації належать не лише органи державної влади та місцевого самоврядування, а і державні підприємства та організації, наприклад державне підприємство «Державний експертний центр МОЗ України», «Центр тестування професійної компетентності фахівців з вищою освітою напрямів підготовки «Медицина» і «Фармація» при МОЗ України»;

3) адміністративні послуги у сфері фармації можуть мати як загальний характер, тобто стосуватися і інших сфер в тому числі і фармації, так і спеціальний характер, що стосуються суто фармацевтичної діяльності;

4) деякі адміністративні процедури мають для суб'єктів фармацевтичної діяльності добровільний характер, наприклад акредитація аптечних закладів;

5) адміністративні процедури у сфері фармації виражають порядок державного впливу на фармацевтичні правовідносини задля досягнення мети державного управління фармацією.

Фармація є важливою та досить широкою сферою суспільно-економічного життя, охоплює різноманітні суспільні відносини, а тому в сфері фармації здійснюються різні види адміністративних процедур, що можна

класифікувати за багатьма критеріями.

Так, залежно від змістового наповнення у фармації вирізняють такі види адміністративних процедур: реєстраційні (реєстрація інтелектуальних прав на лікарський засіб, реєстрація лікарського засобу, реєстрація торговельної марки лікарського засобу), дозвільні (дозвіл на ввезення (вивезення) наркотичних речовин, дозвіл на проведення наукових експериментів над тваринами, дозвіл на розміщення реклами лікарських засобів, дозвіл на спеціальне використання рослинних природних ресурсів для виробництва лікарських засобів), ліцензійні (видача ліцензій на роздрібну та оптову торгівлю лікарськими засобами), контрольно-наглядові (перевірка якості лікарських засобів, фармаконагляд), екзаменаційні (складання ліцензійних інтегрованих іспитів «Крок» студентами спеціальності «Фармація, промислова фармація» та провізорами-інтернами), експертні (проведення експертизи лікарських засобів, експертизи матеріалів клінічних випробувань лікарських засобів), акредитаційні (добровільна акредитація аптечних закладів), із розгляду звернень громадян (розгляд звернень громадян до Держлікслужби та до суб'єктів фармацевтичної діяльності), притягнення до адміністративної відповідальності у сфері фармації (за продаж лікарських засобів без рецепта у заборонених законодавством випадках, порушення обмежень для медичних та фармацевтичних працівників).

За характером ініціювання адміністративні процедури у фармації поділяються на заявні, які ініціюються за заявою суб'єкта фармацевтичної діяльності (наприклад, акредитація, ліцензування) або за заявою фізичної особи (розгляд звернень громадян до Держлікслужби), а також втручальні процедури, що ініціюються адміністративним органом (планові перевірки якості лікарських засобів органам Держлікслужби).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Луцик А.М. Види адміністративних процедур у сфері оподаткування в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: «Юридичні науки»*. 2014. Вип. 5-2. Т. 3. С. 142–145.
2. Теремецький В. І. Податкові правовідносини в Україні: монографія. Харків: Діа плюс, 2012. 648 с.
3. Теремецький В. І. Адміністративні процедури у сфері податкових правовідносин. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2012. № 2. С. 100–104.
4. Волков О. Є. Адміністративно-правове забезпечення використання й охорони лісового фонду в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Тернопіль, 2020. 24 с.
5. Книш С. В. Специфіка адміністративних процедур у сфері охорони здоров'я (на прикладі реєстраційних і дозвільних процедур). *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 4. Ч. 2. С. 48–51.
6. Логвиненко Б. О. Публічне адміністрування сферою охорони здоров'я в Україні: теорія і практика: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2018. 40 с.
7. Клочко Т. Ю. Цивільно-правовий режим лікарських засобів як об'єктів права інтелектуальної власності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2016. 19 с.
8. Теремецький В.І. Адміністративні процедури у сфері податкових правовідносин. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2012. № 2. С. 100–104.
9. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 № 3687-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.
10. Про затвердження Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель: наказ Міністерства освіти і науки України від 22.01.2001 № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-01>.
11. Про затвердження Положення про Державний реєстр патентів України на винаходи: наказ Міністерства освіти і науки України від 12.04.2001 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0379-01>.
12. Про затвердження Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель: наказ Міністерства освіти і науки України від 15.03.2002 № 197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0364-02>.
13. Про затвердження Інструкції про порядок продовження строку дії патенту на винахід, об'єктом якого є засіб, використання якого потребує дозволу компетентного органу: наказ Міністерства освіти і науки України від 13.05.2002 № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0453-02>.
14. Український інститут інтелектуальної власності. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/about>.
15. Про лікарські засоби: Закон України від 04.04.1996 № 123/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80>.
16. Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації) лікарських засобів і розмірів збору за їх державну реєстрацію (перереєстрацію): постанова Кабінету Міністрів України від 26.05.2005 № 376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2005-%D0%BF>.
17. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16>.
18. Деякі питання державного контролю якості лікарських засобів: постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2010 № 260. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/260-2010-%D0%BF>.
19. Про затвердження Порядку здійснення фармаконагляду: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 27.12.2006 № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0073-07>.
20. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.
21. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів): постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 № 929. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929-2016-%D0%BF>.

22. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

23. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

24. Про затвердження Порядку здійснення єдиного державного кваліфікаційного іспиту для здобувачів ступеня вищої освіти магістр за спеціальностями галузі знань “22 Охорона здоров’я”: постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2018 № 334. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/334-2018-%D0%BF>.

25. Про затвердження Порядку, умов та строків розроблення і проведення єдиного державного кваліфікаційного іспиту та критеріїв оцінювання результатів: наказ МОЗ України від 19.02.2019 № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0279-19>.

26. Про затвердження Положення про систему ліцензійних інтегрованих іспитів фахівців з вищою освітою напрямів «Медицина» і «Фармація»: наказ МОЗ України від 14.08.1998 № 251. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-98>.

27. Про заходи щодо виконання наказу МОЗ України від 14.08.1998 р. № 251 «Про затвердження Положення про систему ліцензійних інтегрованих іспитів фахівців з вищою освітою напрямів «Медицина» і «Фармація»: наказ МОЗ України від 15.01.1999 № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0091-99>.

28. Основи законодавства України про охорону здоров’я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2801-12>.

29. Про затвердження Порядку акредитації закладу охорони здоров’я: постанова Кабінету Міністрів України від 15.07.1997 № 765. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/765-97-%D0%BF>.

30. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06.09.2005 № 2806-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15>.

31. Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності: Закон України від 19.05.2011 № 3392-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3392-17>.

32. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 № 4004-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>.

33. Про вдосконалення атестації провізорів та фармацевтів: наказ Міністерства охорони здоров’я України від 12.12.2006 № 818. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1366-06>.

34. Про затвердження Положення про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками: постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 № 647. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/647-2015-%D0%BF>.

35. Про затвердження Положення про Міністерство охорони здоров’я України: постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 267. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-%D0%BF>.

36. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19.10.2017 № 2168-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19>.

37. Деякі питання реімбурсації лікарських засобів: постанова Кабінету Міністрів України від 27.02.2019 № 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/135-2019-%D0%BF>.

38. Деякі питання щодо договорів про реімбурсацію: постанова Кабінету Міністрів України від 27.02.2019 № 136. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/136-2019-%D0%BF>.

REFERENCES:

1. Lutsyk, A.M. (2014). Types of administrative procedures in the field of taxation in Ukraine. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: «Yurydychni nauky»*, 5-2, 142–145 [in Ukrainian].

2. Teremetskiy, V. I. (2012). *Tax Relations in Ukraine: A Monograph*. Kharkiv: Dysa plus [in Ukrainian].

3. Teremetskiy, V. I. (2012). Administrative procedures in the field of tax relations. *Problemy pravoznavstva ta pravookhoronnoi diialnosti*, 2, 100–104 [in Ukrainian].

4. Volkov, O. Ye. (2020). *Administrative and legal support of forest growing and protection in Ukraine*. Extended abstract of candidate’s thesis. Ternopil [in Ukrainian].

5. Knysh, S. V. (2018). Specificity of administrative procedures in the field of healthcare (for example, registration and authorization procedures). *Pivdenoukrainskyi pravnychi chasopys*, 4 (2), 48–51 [in Ukrainian].

6. Lohvynenko B. O. (2018). Public Health Administration in Ukraine: Theory and Practice. Extended abstract of doctor’s thesis. Kyiv [in Ukrainian].

7. Klochko, T. Yu. (2016). Civil legal regime of medicinal products as objects of intellectual property rights. Extended abstract of candidate’s thesis. Kharkiv [in Ukrainian].

8. Teremetskiy, V.I. (2012). Administrative procedures in the field of tax relations. *Problemy pravoznavstva ta pravookhoronnoi diialnosti*, 2, 100–104. [in Ukrainian].

9. Law of Ukraine on Protection of Rights to Inventions and Utility Models № 3687-XII. (1993, December 15). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12> [in Ukrainian].

10. *On Approval of the Rules of Compilation and Submission Bunny for Invention and Bunny for Utility Model*. (2001). Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 22 from 22th January 2001. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-01> [in Ukrainian].

11. *On approval of the Regulation on the State Register of Patents of Ukraine for Inventions*. (2001). Order of the

Ministry of Education and Science of Ukraine No. 291 from 12th April 2001. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0379-01> [in Ukrainian].

12. *On approval of the Rules of consideration of the application for the invention and the application for the utility model.* (2002). Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 197 from 15th March 2002. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0364-02> [in Ukrainian].

13. *On approval of the Instruction on the procedure for extending the patent of an invention, the object of which is a means, the use of which requires the permission of the competent authority.* (2002). Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 298 13th May 2002. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0453-02> [in Ukrainian].

14. Ukrainian Institute of Intellectual Property. Retrieved from: <https://ukrpatent.org/uk/articles/about> [in Ukrainian].

15. Law of Ukraine on medicines № 123/96-BP. (1996, April 4). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

16. *On Approval of the Procedure for State Registration (Re-Registration) of Medicines and the Amounts of Fee for Their State Registration (Re-Registration).* (2005). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 376 from 26th May 2005. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2005-%D0%BF> [in Ukrainian].

17. Law of Ukraine on the Fundamental Principles of State Supervision (Control) in the Field of Economic Activity No. 877-V. (2007, April 4). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16> [in Ukrainian].

18. *Some issues of state control over the quality of medicines.* (2010). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 260 from 3rd February 2010. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/260-2010-%D0%BF> [in Ukrainian].

19. *On approval of the Pharmacovigilance Procedure.* (2006). Order of the Ministry of Health of Ukraine No. 898 from 27th December 2006. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0073-07> (accessed: 21.11.2019). [in Ukrainian].

20. Law of Ukraine on Licensing of Economic Activities No. 222-VIII. (2015, April 2). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19> [in Ukrainian].

21. *On approval of the License conditions for conducting business activities in the production of medicines, wholesale and retail trade of medicines, import of medicines (except active pharmaceutical ingredients).* (2016). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 929 from 30th November 2016. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929-2016-%D0%BF> [in Ukrainian].

22. Law of Ukraine on education № 2145-VIII. (2017, September 5). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].

23. Law of Ukraine on Higher Education No. 1556-VII. (2014, July 01). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].

24. *On approval of the Procedure for carrying out the unified state qualification examination for applicants for higher education master's degree in the specialties of the field of knowledge "22 Health care".* (2018). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 334 from 28th March 2018. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/334-2018-%D0%BF> [in Ukrainian].

25. *On Approval of the Procedure, Conditions and Terms of Development and Conduct of the Unified State Qualification Exam and Criteria for Assessment of Results.* (2019). Order of the Ministry of Health of Ukraine No. 419 from 19th February 2019. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0279-19> [in Ukrainian].

26. *On approval of the Regulation on the system of licensed integrated examinations of specialists with higher education in the fields of "Medicine" and "Pharmacy".* (1998). Order of the Ministry of Health of Ukraine No. 251 from 14th August 1998. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-98> [in Ukrainian].

27. *On the Measures to Implement the Order of the Ministry of Health of Ukraine No. 251 from 14th August 1998 "On Approval of the Regulation on the System of Licensed Integrated Exams of Higher Education Specialists in the Areas of Medicine and Pharmacy.* (1999). Order of the Ministry of Health of Ukraine No. 7 from 15th January 1999. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0091-99> [in Ukrainian].

28. Law of Ukraine "Fundamentals of Ukrainian legislation on health care" No. 2801-XII. (1992, November 19). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2801-12> [in Ukrainian].

29. *On Approval of the Procedure of Accreditation of the Health Care Institution.* (1997). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 765 from 15th July 1997. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/765-97-%D0%BF> [in Ukrainian].

30. Law of Ukraine on the licensing system in the field of economic activity № 2806-IV. (2005, September 6). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15> (accessed: 20.11.2019). [in Ukrainian].

31. Law of Ukraine on the List of documents of the permitting character in the sphere of economic activity No. 3392-VI. (2011, May 19). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3392-17> [in Ukrainian].

32. Law of Ukraine on Ensuring Sanitary and Epidemic Well-Being of the Population № 4004-XII. (1994, February 24). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12> (accessed: 21.11.2019). [in Ukrainian].

33. *On improving the certification of pharmacists and pharmacists.* (2006). Order of the Ministry of Health of Ukraine № 818 from 12th December 2006. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1366-06> [in Ukrainian].

34. *On Approval of the Regulation on the State Service of Ukraine for Drugs and Drug Control*. (2015). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 647 from 12th August 2015. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/647-2015-%D0%BF> [in Ukrainian].

35. *On approval of the Regulation on the Ministry of Health of Ukraine*. (2015). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 267 from 26th March 2015. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-%D0%BF> [in Ukrainian].

36. Law of Ukraine on State Financial Guarantees of Health Services for the Population № 2168-VIII. (2017, October 19). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19> [in Ukrainian].

37. *Some Issues of Medicines Reimbursement*. (2019). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 135 from 27th February 2019. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/135-2019-%D0%BF> [in Ukrainian].

38. *Some issues regarding reimbursement agreements*. (2019). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 136 from 27th February 2019. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/136-2019-%D0%BF> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.10.2019

УДК 343.341

Часова Т.О.,

*кандидат юридичних наук, старший викладач
кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Академії праці, соціальних відносин та туризму,
<https://orcid.org/0000-0002-0293-6123>,
tatyana-avk1@ukr.net*

РОЗВИТОК ТА СТАНОВЛЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена розвитку та становленню антикорупційних органів в Україні. Підкреслюється, що імпульс у реалізації антикорупційної стратегії держави насамперед обґрунтований участю України в міжнародних антикорупційних програмах, зокрема, приєднання до Групи держав Ради Європи проти корупції. Зауважено, що антикорупційні органи створюють необхідні умови для викорінення такого негативного явища як корупція. Розглянуто та охарактеризовано деякі антикорупційні органи, які здійснюють свою діяльність на території України, серед яких: Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Вищий антикорупційний суд, Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. У статті досліджено хронологію створення вказаних органів по запобіганню та протидії корупції та їх значення в реалізації антикорупційної політики держави. Акцентується увага на тому, що антикорупційний механізм в Україні має недостатній напрацьований досвід у сфері протидії корупції. Створені антикорупційні органи проходять своєрідний процес формування кадрової політики, підготовки спеціалістів, які можуть ефективно здійснювати розслідування кримінальних проваджень, підтримання обвинувачення в суді та винесення справедливих рішень.

Автором зроблено висновок щодо розвитку антикорупційних органів в Україні та їх належного функціонування. У статті особлива увага приділена нормативно-правовому регулюванню діяльності вказаних інституцій.

Ключові слова: протидія корупції, запобігання корупції, антикорупційні органи, антикорупційна політика, кримінальне провадження, розслідування, судовий розгляд.

Chasova T. DEVELOPMENT AND FORMATION OF ANTI-CORRUPTION BODIES IN UKRAINE

The article is devoted to the development and establishment of anti-corruption bodies in Ukraine. It is emphasized that the impetus in the implementation of the anti-corruption strategy of the state is primarily justified by Ukraine's participation in international anti-corruption programs, in particular, joining the Council of Europe Group of States against Corruption. It is noted that anti-corruption bodies create the necessary conditions for the eradication of such a negative phenomenon as corruption. Some anti-corruption bodies operating in the territory of Ukraine are considered and characterized, including: National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, Specialized Anti-corruption Prosecutor's Office, High Anti-corruption Court, National Agency of Ukraine for Detection, Investigation and Management of Assets Obtained and Misused. The article examines the chronology of the creation of the mentioned bodies for the prevention and counteraction of corruption and their importance in the implementation of anti-corruption policy of the state. Attention is drawn to the fact that the anti-corruption mechanism in Ukraine has insufficient experience in combating corruption. The established anti-corruption bodies undergo a kind of process of personnel policy formation, training of specialists who can effectively investigate criminal proceedings, support the prosecution in court and make fair decisions.

The author concludes on the development of anti-corruption bodies in Ukraine and their proper functioning. In the article special attention is paid to the regulatory and legal regulation of the activities of these institutions.

Key words: anti-corruption, anti-corruption bodies, anti-corruption policy, criminal proceedings, investigation, judicial review.

Постановка проблеми. В контексті реалізації антикорупційної політики перед державою постає важливе завдання – запобігання та протидія корупційним проявам у всіх сферах суспільного життя. Внесення змін до